
La Armada Invencible Anglesa - Contraarmada

Autor:

Data de publicació: 25-07-2014

La Contraarmada Invencible Anglesa o Expedició Drake-Norreys va ser una flota d'invasió enviada contra la Monarquia Hispànica per la reina Isabel I d'Anglaterra a la primavera de 1589, en el marc de les operacions de la guerra anglo-espanyola de 1585-1604. Els anglosaxons s'hi refereixen com English Armada, Counter Armada o Drake-Norris Expedition. Aquesta última denominació es deu al al al seu que l'expedició va ser manada per Francis Drake, que exercia d'almirall de la flota, i per John Norreys en qualitat de general de les tropes de desembarcament.

La Invencible Anglesa

Part de Guerra anglo-espanyola de 1585-1604

Mapa de les campanyes militars de l'Armada Anglesa

Data

Abril-juliol de 1589

Lloc

La Corunya, Lisboa, oceà Atlàntic i mar Cantàbric

Coordenades

38°42'00"N 9°11'00"O

Resultat

Victòria decisiva espanyola

Beligerants

Casa d'Àustria

- Portugal sota la Casa d'Àustria

Comandants

La Corunya:

Álvaro Troncoso

María Pita

Lisboa:

Conde de Fuentes

Martín de Padilla

Alonso de Bazán

Francis Drake

Robert Devereux

John Norreys

Walter Raleigh

Forces en combat

La Corunya:

3 gal·lesos¹

1 nao¹

2 galeres¹

1500 homes¹

Lisboa:

27 galeres²

5200 homes^{3?}

6 gal·lesos reials⁴

60 mercants armats⁴

60 filibots⁴

20 pinasses

Diverses desenes de barcasses i llanxes

Total:

1505?-2006naus

23 375 homes^{5?}

24 d'abril:
500 soldats morts⁴
6 de maig:
200 soldats morts⁴
Total:
900 morts
150 canons capturats
24 d'abril:
20 soldats morts⁴
6 de maig:
uns 1000 soldats morts⁴
Total:
8000⁴?-15 000⁷morts (2000 en combat)⁴
40-80 vaixells enfonsats⁷?

[[editar dades a Wikidata](#)]

Guerra anglo-espanyola
1585-1604

Santo Domingo (1585)
Venlo (1586)
Zutphen (1586)
1a Cadis (1587)
Armada Invencible (1588)

Gravelines
Invencible Anglesa (1589)
Illes Cíes (1590)
Breda (1590)
2a Illes Cíes (1590)
st. de Zutphen (1591)
Deventer (1591)
Berlengas (1591)
Blaye
Golfo de Almería (1591)
Flores (1591)
Golf de Biscaia (1592)
Blaye (1593)
Atacames
Cornualles (1595)
Spanish Main

Puerto Rico

Calais (1596)
2a Cadis (1596)
Hulst (1596)
2a Armada Invencible
Azores
3a Armada Invencible (1597)
Zaltbommel (1599)
Ostende
Kinsale
Bolduque (1601)
Cap Sant Vicenç 1602
Port Cavalls (1603)
Golf de Cadis (1604)

La Contraarmada Invencible Anglesa o Expedició Drake-Norreys va ser una flota d'invasió enviada contra la Monarquia Hispànica per la reina Isabel I d'Anglaterra a la primavera de 1589, en el marc de les operacions de la guerra anglo-espanyola de 1585-1604. Els anglosaxons s'hi refereixen com English Armada, Counter Armada o Drake-Norris Expedition. Aquesta última denominació es deu al al al seu que l'expedició va ser manada per Francis Drake, que exercia d'almirall de la flota, i per John Norreys en qualitat de general de les tropes de desembarcament.

La intenció d'aquesta força d'invasió era aprofitar l'avantatge estratègic obtingut sobre Espanya després del fracàs de la Gran i Felicíssima Armada enviada per Felip II contra Anglaterra l'any anterior. Els objectius anglesos eren tres.⁸El primer i fonamental era destruir el gruix de les restes de la Grande i Felicíssima Armada, que es trobaven en reparació als ports de la costa cantàbrica, principalment a Santander.

El segon objectiu era prendre Lisboa i entronitzar el prior de Crato, Antonio de Crato, pretendent a la Corona portuguesa i cosí de Felip II, que viatjava amb l'expedició. Crato havia signat amb Isabel I unes clàusules secretes per les quals, a canvi de l'ajuda anglesa, li oferia cinc milions de ducats d'or i un tribut anual de 300 000 ducats. També li oferia entregar a Anglaterra els principals castells portuguesos i mantenir la guarnició anglesa a costa de Portugal. Així mateix prometia donar-li quinze pagues a la infanteria anglesa i permetre que Lisboa fos saquejada durant dotze dies, sempre que es respectessin les hisendes i vides dels portuguesos i es limités el saqueig a la població i hisenda d'altres hispans. A més de tot això, es donava via lliure per a la penetració anglesa al Brasil i a la resta de les possessions

colonials portugueses. De facto, aquestes clàusules convertien Portugal en un vassall d'Anglaterra i brindaven a Isabel I la possibilitat de tenir el seu propi imperi ultramarí.⁹

Finalment, com a tercer objectiu, es prendrien les illes Açores i capturaria la flota d'Índies. Això últim permetria a Anglaterra tenir una base permanent a l'Atlàntic des de la qual atacar els combois espanyols procedents d'Amèrica, cosa que suposaria un avenç significatiu cap a l'objectiu més a llarg termini d'arrabassar a Espanya el control de les rutes comercials cap al Nou Món.

L'operació va acabar en una total derrota, sense precedents per als anglesos, i va constituir un rotund fracàs de dimensions comparables a les de l'Armada espanyola. Arran d'aquest desastre, el que havia estat fins aleshores heroi popular a Anglaterra, Francis Drake, va caure en desgràcia.

Índex

Objectius i organització de l' expedició

L'objectiu bàsic d'Isabel I era aprofitar la debilitat de l'Armada d'Espanya després del fracàs de la Gran Armada de 1588 i assestar un cop definitiu a Felip II, obligant-lo a acceptar els termes de pau que Anglaterra imposés. El primer punt del pla consistia a destruir les restes de la Gran i Felicíssima Armada, mentre estaven sotmeses a reparacions a les seves bases de la Corunya, Sant Sebastià i sobretot Santander. A més, s'aprofitarien aquests atacs per proveir-se d'aigua i queviures mitjançant el saqueig d'aquestes localitats. Posteriorment, es desembarcaria a Lisboa. D'aquesta manera, i una vegada assegurat el control sobre Portugal, Anglaterra es convertiria en principal aliat i soci comercial del país, i s'enduria d'alguna de les Açores per disposar així d'una base permanent a l'Atlàntic des de la qual atacar les flotes comercials espanyoles.

Igual que la seva predecessora espanyola, la Invencible Anglesa va adonar-se d'un excés d'optimisme davant d'una empresa que resultava pràcticament impossible donada la tecnologia disponible en aquella època. Possiblement influïts per l'exitós atac de Drake a Cadis el 1587, els anglesos cometrien greus errors tàctics i estratègics, que desembocarien en un desastre.

Tot el pla es va construir com si d'una operació comercial es tractés.¹⁰ L'expedició va ser finançada per una companyia amb accions el capital de les quals era de 80.000 lliures. Del capital, un quart el va pagar la reina, un vuitè el govern neerlandès i la resta diversos nobles, mercaders, naviliers i gremis. Tots ells esperaven no ja recuperar l'invertit, sinó obtenir grans beneficis. Aquest criteri organitzatiu, basat en un conjunt d' interessos econòmics particulars, s' havia mostrat efectiu fins aquell moment per promocionar expedicions pirates i corsàries, basades fonamentalment en atacs per sorpresa. Però en aquesta ocasió, atesa l'enormitat dels objectius estratègics i la durada de la campanya davant un enemic alerta, es demostraria calamitós.

Els anglesos no tenien en aquell moment cap experiència en l'organització de grans campanyes navals, per la qual cosa la logística va ser molt deficient.¹⁰ Diverses preocupacions unides al mal temps van retardar la sortida de la flota. Altres problemes inclouen que els holandesos no van proporcionar tots els vaixells de guerra que havien promès, que el retard va causar que es consumís un terç de les provisions abans de sortir del port (quedant-los només per a dues setmanes de campanya), que només hi havia 1800 soldats veterans davant 19 000 voluntaris novaïorquesos i indisiplinats, que no es portaven les armes d'assetjament indispensables per prendre forteses, ni la cavalleria imprescindible per llançar càrregues en les operacions a terra. És probable que se subestimi el problema logístic perquè l'any anterior, quan van combatre contra la Gran i Felicíssima Armada de Felip II, ho van fer front a les seves pròpies costes, sent constantment aprovisionats per petites embarcacions que anaven i venien portant-los tot el que necessitaven.¹⁰

Potser un punt controvertit va ser la decisió d'atorgar el comandament de l'esquadra a Francis Drake. Si bé Drake havia obtingut notables èxits actuant com a corsari i pirata, nombrosos companys havien criticat furiosament la seva actitud durant la campanya de la Invencible espanyola l'any anterior, tot i que Drake finalment va aconseguir atribuir-se tot el mèrit de la derrota espanyola, mèrit del qual dubten diversos historiadors. Segons el seu historial anterior, l'expedició de la Invencible Anglesa requeria un cap amb les seves suposades qualitats. Però els fets posteriors demostrarien que Drake no era l'home adequat per manar una gran expedició naval.¹⁰

Execució del pla

Francis Drake (cap al 1581). Va ser considerat com un pirata per les autoritats espanyoles, mentre que a Anglaterra se'l va valorar com a corsari i se'l va honrar com a heroi. El cert és que unes vegades va actuar com a pirata, i d'altres com a corsari.

La flota anglesa va partir de Plymouth el 13 d'abril de 1589.¹¹ En sortir, la flota consistia en sis gal·lesos reials, 60 vaixells mercants anglesos, 60 urques holandeses i unes 20 pinalles, a més de dotzenes de barcases i llanxes. En total, entre 170 i 200 naus, més nombrosa per tant que la Gran i Felicíssima Armada, que havia estat composta per 121 fins a 137 vaixells. A més de les tropes de terra, van embarcar 4000 mariners i 1500 oficials. El nombre total de combatents, entre mariners i soldats, va ser comptabilitzat abans de eixir en 27 667 homes.¹² Emulant la tàctica utilitzada l'any anterior davant els espanyols, Drake va dividir la seva flota en cinc esquadrans, manats respectivament per ell (al Revenge), Norreys (Nonpareil), el germà de Norreys, Edward (Foresight), Thomas Fenner (Dreadnought) i Roger Williams (Swiftsure). Juntament amb ells, i en contra de les ordres de la reina que havia prohibit expressament la seva assistència a la campanya, navegava el favorit d'Isabel I: Robert Devereux, II comte d'Essex.

Des del primer moment, la indisciplina de les tripulacions angleses es va fer notar. Abans fins i tot d'arribar a divisar la costa espanyola, ja havien desertat una vintena de petites embarcacions, amb un total d'uns 2000 homes a bord.¹⁰ Això s'hi va sumar la desobediència del mateix Drake, qui es va negar a atacar Santander com se li havia ordenat, al·legant vents desfavorables i el temor a veure's tancat per la flota espanyola al golf de Biscaia o a embarrancar al Cantàbric. Al seu lloc, Drake va decidir posar rumb a la ciutat gallega de la Corunya. No estan clars els motius que el van portar a prendre aquesta decisió, però hi va poder haver dues raons fonamentals: en primer lloc el desig de Drake de repetir el seu èxit de 1587 quan va atacar Cadis, ja que corria el rumor que a la Corunya es custodiava un fabulós tresor valorat en milions de ducats, cosa que era falsa, i d'altra banda la Corunya era base de partida de nombroses flotes espanyoles, per la qual cosa posseïa grans reserves de queviures.¹³

Atac a la Corunya (4-19 de maig de 1589)

Entrada al fort de Sant Antón, convertit en museu arqueològic el 1964.

Les defenses de la Corunya eren força deficientes. El primer avistament de les veles angleses es va produir a Estaca de Bars, a la zona de l'Ortegal, d'on van sortir avisos cap a la ciutat. Allà, després de conèixer el perill, es va ordenar encendre foc a la torre d'Hèrcules per avisar del risc tota la comarca.¹⁴ El governador de la ciutat, Juan Pacheco de Toledo, II marquès de Cerralbo, reunint els pocs soldats de què disposava, a més de les milícies locals i els hidalgos tan sols podia comptar amb uns 1500 homes. Malgrat tot, la població civil de la ciutat es va disposar a ajudar la defensa en tot el que fos necessari, la qual cosa resultaria decisiva. Pel que fa a la flota disponible, tan sols es comptava amb el galió Sant Joan, la nao San Bartolomé, la urca Sansón i el galoncete San Bernardo, així com amb dues galeres, la Princesa, manada pel capità Pantoja, i la Diana sota comandament del capità Palomino.¹⁵

El 4 de maig, la flota anglesa s'abocava al port de la ciutat gallega. El Sant Joan, la Princesa i la Diana es van apostar al costat del fort de Sant Antón i van canonejar, recolzades per les bateries del fort, a la flota anglesa a mesura que aquesta s'anava introduint a la badia, forçant així els atacants a mantenir-se allunyats. Uns 8000 anglesos van desembarcar l'endemà a la platja de Santa Maria d'Oza,^{14a} a la riba oposada al fort, portant a terra diverses peces d'artilleria i batent des d'allà els vaixells espanyols que no podien cobrir-se ni respondre al foc enemic. Finalment, els marins espanyols van prendre la decisió d'incendiar el gal·lès Sant Joan i resguardar les galeres al port de Betanzos, deixant la major part de les tripulacions a la ciutat per unir-se a la defensa.

Durant els següents dies, les tropes angleses al comandament de John Norris van atacar la ciutat, prenent sense massa dificultat la part baixa de la mateixa, saquejant el barri de la Peixateria i matant uns 500 espanyols, entre els quals es comptaven nombrosos civils. Després d'això, els homes de Norris es van llançar a per la part alta de la ciutat, però aquesta vegada es van estavellar contra les muralles corunyeses. Apostats després d'elles, la guarnició i la població de la vila, incloent-hi dones i nens,^{13e} es va defensar amb total determinació de l'atac anglès, matant prop de 1000 assaltants. Va ser durant aquesta acció on es va distingir la que avui dia continua sent considerada heroïna popular a la ciutat de la Corunya: María Mayor Fernández de la Cámara i Pita, més coneguda com a María Pita. La llegenda conta que mort el seu marit en els combats, quan un home anglès arengava les seues tropes al peu de les muralles, la senyora María se'n va anar amb una pica i el va travessar, arrabassant-li a més l'estendard, la qual cosa va provocar l'ensorrament definitiu de la moral dels atacants. Una altra dona que apareix en les cròniques de l'època per la seva distinció en els combats va ser Inés de Ben. María Pita va ser nomenada Alférez Perpetuo per Felip II, i el capità Juan Varela va ser premiat per la seva actuació al comandament de les tropes i milícies corunyeses.

Finalment, i davant la notícia de l'arribada de reforços terrestres, les tropes angleses van abandonar la pretensió de prendre la ciutat i es van retirar per reembarcar el 18 de maig, havent deixat després de si uns 1000 morts espanyols, i

havent perdut per la seva banda uns 1300 homes, a més d'entre dos i tres vaixells i quatre barcasses de desembarcament, 13 tots ells enfonsats pels canons del fort de San Antón i els vaixells espanyols. A més, en aquell moment les epidèmies van començar a fer miques entre les tropes angleses, cosa que unit al dur i inesperat rebuig a la ciutat va contribuir al decaïment de la moral i a l'augment de la indisciplina entre els anglesos. Després de fer-se a la mar, altres deu vaixells de petita mida amb uns 1000 homes a bord van decidir desertar i van prendre rumb a Anglaterra. La resta de la flota, tot i no haver aconseguit aprovisionar-se a la Corunya, va continuar amb el pla establert i va posar rumb a Lisboa.

Atac a Lisboa (26 de maig-16 de juny de 1589)
Antonio de Crato

El pretendent, el prior de Crato, no havent estat capaç d'establir un govern a l'exili, havia demanat ajuda a Anglaterra per mirar de fer-se amb la corona portuguesa. Isabel va acceptar ajudar-lo amb l'objectiu de disminuir el poder d'Espanya a Europa, obtenir una base permanent a les illes Azores des de la qual atacar els mercants espanyols i finalment, arrabassar a Espanya el control de les rutes comercials a les Índies. El Prior de Crato, hereu final de la Casa d'Avís, no era un candidat gaire bo: mancava de carisma, la seva causa estava compromesa per falta de legitimitat i tenia un oponent més ben vist per les corts portugueses, Catalina, duquessa de Braganza. Aquest fet posava en dubte l'estratègia anglesa per a Portugal, ja que se suposava que Antonio de Crato hauria de captar seguidors i liderar-los en la batalla contra Espanya.

Amb uns precedents poc feixucs, finalment la flota anglesa va fondejar a la ciutat portuguesa de Peniche el 26 de maig de 1589 i immediatament va començar el desembarcament de les tropes expedicionàries comandades per Norreys. Malgrat no comptar amb resistència de consideració, els anglesos van perdre 80 homes i unes 14 barcasses a causa de la mala mar. Immediatament la fortalesa de la ciutat, sota comandament d'un seguidor de Crato, es va rendir als invasors. Tot seguit, l'exèrcit comandat per Norreys, compost a aquelles altures de la missió per uns 10 000 homes, va partir rumb a Lisboa, defensada majorment per una guàrdia teòricament poc afecta Felip. Paral·lelament, la flota comandada per Drake també va posar rumb a la capital portuguesa. El pla consistia que Drake forçaria la boca del Tajo i atacaria Lisboa per mar, mentre Norreys, que aniria reunint adeptes i pertrets pel camí, atacaria la capital per terra per finalment prendre-la.

Però el cert és que l'exèrcit anglès va haver de suportar una duríssima marxa fins a arribar a Lisboa, sent deu pels constants atacs de les partides hispano-portugueses, que els van causar cents de baixes, i per les epidèmies que ja portaven dels vaixells. A més, les autoritats espanyoles havien buidat de materials i pertrets utilitzables pels anglesos tots els pobles entre Peniche i Lisboa. D'altra banda, l'esperada adhesió de la població portuguesa no es va produir mai. Més aviat al contrari, la població civil va fer el complet buit a les tropes angleses, i en tot el camí cap a Lisboa els anglesos no van aconseguir sumar més que uns 300 homes. En realitat, sembla que per als portuguesos de peu, els suposats llibertadors no eren més que uns heretges que portaven anys saquejant les seves costes i atacant els seus vaixells pesquers i mercants.¹⁶ D'altra banda, els anglesos no comptaven més que amb 44 cavalls, per la qual cosa havien de transportar la major part del material fent ús dels soldats. En arribar els anglesos a Lisboa, després d'haver recorregut 75 quilòmetres infernals, la seva situació era dramàtica perquè mancaven de mitjans per forçar la seva entrada a la capital. Els faltaven pólvora i municions, no tenien cavalls ni canons suficients i se'ls havien esgotat els aliments.

Sorprenentment per als anglesos, la ciutat no només no donava mostres de pretendre rendir-se, sinó que s'aprestava a la defensa. La guarnició lisboeta estava composta per uns 7000 homes entre castellans i portuguesos. Si bé les autoritats espanyoles no confiaven totalment en les tropes portugueses, mai van arribar a produir-se aixecaments ni motins. D'altra banda, al port fondejaven uns 40 vaixells de vela sota comandament de Matías de Alburquerque, i les 18 galeres de l'Esquadra de Portugal, sota comandament del senyor Alonso de Bazán (germà de l'il·lustre marí espanyol), es preparaven per al combat.

Immediatament les galeres de Bazán van atacar les forces terrestres angleses des de la ribera del Tajo causant nombroses baixes als invasors amb la seva artilleria i amb el foc de mosqueteria de les tropes embarcades. Els anglesos van buscar refugi al convent de Santa Catalina, però van ser acordats per l'artilleria de la galera comandada pel capità Montfrui, i es van veure forçats a sortir i continuar la marxa sota un foc incessant. La nit següent, els soldats de Norreys van muntar el seu campament en la foscor per evitar ser detectats per les temibles galeres. En no aconseguir localitzar la posició de les tropes invasores, el senyor Alonso de Bazán va ordenar simular un desembarcament fent diversos pots a l'aigua, indicant als seus homes que fessin el major soroll possible, que desaparessin a l'aire i cridessin, cosa que va provocar immediatament l'alerta i la confusió al campament anglès, que es va preparar per a la defensa. Les galeres espanyoles van distingir en la foscor els focs de les torxes i les metxes enceses de les armes angleses, per la qual cosa Bazán va ordenar concentrar el foc dels seus vaixells a les llums, cosa

que va provocar una nova matança entre els anglesos.¹⁷

Vista de Lisboa des del castell de Sant Jordi. S'hi acantonaven les tropes ibèriques el 1589.

L'endemà, Norreys va intentar assaltar la ciutat pel barri d'Alcántara, però de nou les galeres van escridassar les tropes angleses forçant-les a dispersar-se i retirar-se per posar-se a cobert, després d'haver-los causat un gran nombre de morts. Després de conèixer-se que alguns havien tornat a buscar refugi al convent de Santa Catalina les galeres van obrir de nou foc contra l'edifici forçant els atrinxerats a sortir i matant molts d'ells. Posteriorment, els presoners anglesos relataren el pavor que els produïen les galeres de Bazán, responsables d'un enorme nombre de baixes entre les seves files. Finalment Bazán va desembarcar 300 soldats per atacar des de terra el maleït exèrcit anglès.

Durant els combats, la passivitat de Drake que no es decidia a entrar en batalla va provocar un al·livi de retrets per part de Norreys i Crato que el van acusar de cobdícia. Drake al·legava que no tenia possibilitats d'entrar a Lisboa a causa de les fortes defenses i al mal estat de la seva tripulació. El cert és que mentre les tropes terrestres portaven tot el pes de la batalla, l'almirall anglès es mantenia a l'expectativa, bé perquè realment no pogués fer res, bé perquè estigués esperant el moment adequat per entrar en batalla quan la victòria fos segura i recollir els llores.

En qualsevol cas, l'11 de juny entraven a Lisboa altres nou galeres de l'esquadra d'Espanya, sota comandament de Martín de Padilla transportant 1000 soldats de reforç. Això va suposar el punt d'inflexió definitiu en la batalla, i el 16 de juny, sent ja insostenible la situació de l'exèrcit anglès, Norreys va ordenar la retirada. Immediatament es va ordenar a les tropes hispano-luses sortir en persecució dels anglesos. Si bé no es van registrar combats d'entitat, les tropes ibèriques van fer nombrosos presoners que anaven quedant rellogats i es van apropiat de gran quantitat de pertrets anglesos. Sorprenentment, també es van fer amb els papers secrets d'Antonio de Crato, que incloïen una llista amb els noms de nombrosos conjurats contra l'Imperi espanyol.

Persecució de la flota anglesa. Els combats navals

Galera espanyola del segle xvi, similar a les que van participar contra la Invencible Anglesa de 1589.

Després de la dura derrota patida per l'exèrcit de Norris, Drake va decidir abandonar amb la seva flota les aigües lisboetes i endinsar-se a l'Atlàntic. Per la seva banda, els marins espanyols es van disposar per a la persecució de l'enemic.

Martín de Padilla, al comandament de l'esquadra de galeres de Castella, comptava amb una gran experiència en combat, ja que portava més de 20 anys comandant esquadres de galeres en una lluita sense caserna contra pirates i corsaris turcs, algerians i anglesos, des que el 1567 se li atorgués el comandament de l'esquadra de galeres de Sicília. Padilla sabia molt bé que una galera no podia enfrontar-se amb possibilitats d'èxit a qualsevol velar de tonatge mitjà, ja que les galeres estaven molt poc artillades, tan sols comptaven amb un canó de gruix calibre i diverses peces de menor mida i abast, i totes elles situades a la proa de l'embarcació. A això s'unia el foc de mosqueteria de les tropes embarcades. Si bé les galeres eren ideals per atacar tropes terrestres des de les aigües costaneres poc profundes, com s'havia demostrat una vegada més a Lisboa, aquestes eren clarament inferiors a qualsevol velar de guerra en un combat naval. No obstant això, existia una condició tàctica en la qual una flota de galeres podia fer molt de mal a una formada per velers: l'absència de vent. Aquesta circumstància deixava els vaixells de vela pràcticament immòbils, sense capacitat de maniobra i el caprici dels corrents marins. En canvi, les galeres podien utilitzar la seva propulsió a rem per maniobrar i situar-se a popa del veler, batent-lo amb la seva escassa artilleria de manera que els projectils travessessin el veler longitudinalment causant grans estralls i sense exposar-se als canons situats al costat enemic. En qualsevol cas, aquesta maniobra era extremadament arriscada, ja que l'aparició sobtada del vent podia permetre al veler posar-se de costat a la galera atacant i destrossar-la gràcies a la seva aclaparadora superioritat artillera.

Pintura anònima de navilis anglesos en la batalla naval de Gravelines de 1588.

D'aquesta manera, Padilla va partir el 20 de juny després de la flota anglesa al comandament de set galeres: la capitana comandada pel mateix Padilla, la segona comandada pel senyor Juan de Portocarrero, la Peregrina, la Serena, la Lleona, la Palma i la Florida. Els espanyols van mantenir la distància amb la flota enemiga, esperant un cop de fortuna que deixés els anglesos sense vent i permetés atacar-los i destruir-los. El comandant espanyol estava preocupat pels plans de Drake, i temia que la seva intenció fos tornar sobre Cadis per atacar-la com ja havia fet el 1587. Durant la nit, Padilla es va endinsar entre la flota enemiga, i va enviar un capità anglès catòlic a bord d'un esquif per posar-se en contacte amb els marins anglesos i tractar d'esbrinar els seus plans. L'única informació que van poder obtenir va ser que les tripulacions angleses es trobaven malaltes i desmoralitzades.

Els vents fluixos impedié als anglesos allunyar-se de les costes portugueses, i finalment va arribar als castellans

l'oportunitat que estaven esperant. Amb vents molt febles que impedièren maniobrar els velers, les galeres es van llançar a la caça. Padilla va ordenar als seus vaixells formar en filera i atacar els vaixells enemics que es trobaven despenjats de la formació. Així, la fila de galeres anava sentint-se a popa dels vaixells anglesos, i batent-los successivament amb la seva artilleria s'anaven rellevant unes a les altres a mesura que es recarregaven els canons. Per la seva banda, les tropes embarcades batien les cobertes angleses amb el seu mosquets. A causa de la impossibilitat de defensar-se o fugir, els vaixells anglesos atacats van patir un terrible càstig, sent finalment apressats 4 vaixells d'entre 300 i 500 tones, un patache de 60 tones i una llanxa de 20 remos. Durant aquells duríssims atacs van morir uns 570 anglesos, i uns 130 van ser fets presoners. Entre aquests últims es comptaven tres capitans, un oficial d'enginyers i diversos pilots. Per la seva banda, els espanyols només van lamentar dos morts i 10 ferits. Però una lleugera brisa va començar a bufar de nou, per la qual cosa Drake, que havia sigut un mer testimoni de l'atac va poder maniobrar amb el seu vaixell insígnia, i seguit per altres quatre embarcacions majors es va dirigir cap a les galeres espanyoles que tractaven de remolcar les seves preses de tornada a Lisboa. Els espanyols van decidir llavors cremar els vaixells de més grandària i enfonsar els més petits, fet la qual cosa es van retirar mantenint les distàncies amb els grans velers enemics, que no van poder assolir-los. Pels volts de les 5 de la tarda va començar a bufar un fort vent, per la qual cosa els anglesos van fer veles i van posar rumb al Nord. Després d'això, Padilla, molt preocupat pel perill que corria Cadis, i tot i haver rebut tres noves galeres de reforç, va decidir abandonar la lluita i posar rumb a la ciutat andalusa per participar en la seva defensa arribat el cas. Per la seva banda, el senyor Alonso de Bazán va decidir rellevar Padilla amb diverses galeres de l'esquadra de Portugal i continuar amb la persecució, apressant tres vaixells anglesos més durant els dies següents.

El Revenge, vaixell insígnia de Drake el 1589, en el moment de la seva captura per part de l'Armada Espanyola en aigües de les illes Azores el 1591, dos anys després del desastre anglès.

Drake va posar rumb llavors a les illes Açores, per mirar d'aconseguir l'últim dels objectius acordats en planejar-se l'expedició, però les seves forces estaven ja molt minvades, i van ser rebutjats sense grans dificultats per les tropes ibèriques destacades a l'arxipèlag. Perduda l'avantatge de la sorpresa inicial, amb les tropes de desembarcament deu pels combats i la tripulació cada vegada més cansada i afectada per malalties (només quedaven 2000 homes capaços de lluitar), es va decidir que l'objectiu de formar una base permanent a les Açores no era possible. Després d'una altra tempesta que va provocar nous naufragis i morts entre els anglesos, Drake va saquejar la petita illa de Puerto Santo a Madeira, i ja a les costes gallegues, desesperat per la falta de queviures i aigua potable es va aturar a les rias Baixes de Galícia per, el 27 de juny, arrasar la indefensa vila de Vigo, que en aquella època era un poble mariner d'uns 600 habitants, malgrat la qual cosa, la resistència de la població civil va causar noves baixes als atacants. En tenir-se notícia de l'arribada de tropes de milícia sota comandament del senyor Luis Sarmiento, els anglesos van reembarcar.¹⁴ Després de nombroses desercions i un nou brot de tifus, Drake va decidir dividir l'expedició. El mateix Drake, al comandament dels 20 millors bagencs tornaria a les Açores per mirar d'apressar la flota d'Índies espanyola, mentre que la resta de l'expedició tornaria a Anglaterra. Essex va rebre ordre d'Isabel de tornar a la cort i Norris va decidir també posar rumb a Anglaterra.

El 30 de juny Drake va capturar una flota de vaixells comercials hanseàtics, que havien trencat el bloqueig anglès envoltant les illes per Escòcia. Però allò no va servir per sufragar les despeses de l'expedició perquè per acallar les protestes de les ciutats de la Hansa, aquests navilis van haver de ser retornats amb les seves mercaderies als seus legítims propietaris. Abans d'aconseguir arribar de nou a les Açores, un altre temporal va obligar l'almirall anglès a retrocedir,¹¹ moment en què es va donar per vençut i va ordenar posar rumb a Anglaterra.

Mentre la flota anglesa navegava dispersa a causa de les tempestes i a l'escassetat de dotacions als navilis, el senyor Diego Aramburu va rebre la notícia que l'enemic navegava en petits grups pel Cantàbric camí d'Anglaterra pel que immediatament va partir dels ports cantàbrics al comandament d'una flotilla de sabatilles a la recerca de preses, aconseguint finalment capturar dos vaixells anglesos més, que va remolcar Santander. La retirada anglesa va degenerar en una carrera individual en la qual cada vaixell lluitava pel seu compte per arribar al més aviat possible a un port amic.

La indisciplina va dominar fins al final a la flota anglesa. En arribar Drake a Plymouth el 10 de juliol amb les mans buides, havent perdut més de la meitat dels seus homes i nombroses embarcacions, i havent fracassat absolutament en tots els objectius de l'expedició, la soldadesca es va amotinar perquè no acceptaven els misers cinc chelines que se'ls va oferir com a paga. I tan mal caire va prendre la protesta que per reprimir-la les autoritats angleses van estalviar set amotinats.

Conseqüències

L'expedició de la Contraarmada està considerada com un dels majors desastres militars de la història de la Gran Bretanya, potser només superat, segle i mig després i durant la Guerra del Seient, per la derrota patida al lloc de

Cartagena d'Índies de nou a mans de tropes espanyoles. Segons l'historiador britànic M. S. Hume, dels més de 18.000 homes que van formar aquella flota d'invasió descomptats els nombrosos desertors, només 5000 van tornar vius a Anglaterra. És a dir, més del 70 per 100 dels expedicionaris van morir en l'operació. Entre l'oficialitat, les baixes mortals també van ser molt altes: el contraalmirall William Fenner, vuit coronels, desenes de capitans i centenars de nobles voluntaris van morir a causa dels combats, els naufragis, i les epidèmies d'aquella empresa. A les pèrdues humanes cal afegir la destrucció o captura pels espanyols d'almenys dotze navilis, i altres tants enfonsats per temporals. A més d'això, els anglesos van perdre també almenys 18 barcasses i diverses llanxes.

A banda de perdre l'oportunitat d'aprofitar el que l'Armada espanyola es trobés en hores baixes, els costos de l'expedició van esgotar el tresor reial d'Isabel, pacientment amassat durant el seu llarg regnat. Entre els canons capturats a la Corunya, els bastiments i altres mercaderies de variada índole apressades a Galícia i a Portugal, el total del botí a repartir entre els nombrosos inversors no assolía les 29 000 lliures. Tenint en compte que les pèrdues de la corona anglesa degudes a la derrota havien superat les 160 000 lliures, el negoci no podia ser més ruïnós per a Isabel.

Davant la magnitud del desastre, les autoritats angleses van nomenar una comissió per mirar d'aclarir les causes de la derrota, però aviat l'assumpte va ser enterrat a causa de conveniències polítiques i propagandístiques. Per la seva banda, el fins aleshores considerat terrat dels espanyols, Francis Drake, va quedar condemnat a un gairebé total ostracisme després del fracàs, assignant-se-li la direcció de les defenses costaneres de Plymouth¹⁸ i negant-se-li el comandament de qualsevol expedició naval durant els següents 6 anys. Quan finalment se li va concedir l'oportunitat de rescaure's del fracàs de 1589, atorgant-se-li el comandament d'una gran expedició naval contra l'Amèrica espanyola, de nou va tornar a guiar els seus homes al desastre, finalment perdent la vida ell mateix el 1595 en combats contra forces espanyoles destacades al mar Carib.¹⁹

La guerra anglo-espanyola va ser molt costosa per a tots dos països, fins al punt que Felip II va haver de declarar-se el 1596, després d'un altre atac a Cadis. Després de la mort d'Isabel I i l'arribada al tron de Jacobo I (rei d'Escòcia i fill de Maria Estuardo) el 1603, aquest va fer tot el possible per acabar amb la guerra. La pau va arribar el 1604 a petició anglesa. Les clàusules de la mateixa s'estipulaven en el Tractat de Londres, i van resultar molt favorables als interessos espanyols. Ambdues nacions estaven ja cansades de lluitar, però especialment Anglaterra, que en aquell moment era tan sols una potència mitjana i que estava lluitant en aquell moment contra la monarquia més poderosa del moment, i més quan ja no podia sostenir més els costos d'un conflicte que va ser molt lesiu per a la seva economia. Arran d'aquest acord de pau, Anglaterra va ser capaç de consolidar la seva sobirania a Irlanda, a més de ser autoritzada a establir colònies en determinats territoris d'Amèrica del Nord que no revestien interès per a Espanya. Per la seva banda, els anglesos van haver d'abandonar la seva pretensió de controlar les rutes comercials entre Europa i Amèrica i la seva promoció de flotes corsàries contra Espanya, cessar en el seu suport a les revoltes a Flandes i permetre a les flotes espanyoles enviades per combatre els rebels holandesos utilitzar els ports anglesos, la qual cosa suposava una total rectificació en la política exterior anglesa.

Després de la derrota de la Contraarmada, Espanya va refer la seva flota, que ràpidament va incrementar la seva supremacia marítima fins a extrems superiors als d'abans de la Gran i Felicíssima Armada. Aquesta supremacia va durar gairebé 50 anys més, fins a la batalla naval de Las Dunas (1639) en què Holanda va començar a associar com a primera potència naval. Anglaterra no emergiria definitivament com a primera potència naval fins a la Guerra de Successió espanyola, el 1700-1715, tot i que durant el protectorat d' Oliver Cromwell la marina anglesa va vèncer repetidament l'holandesa en la primera guerra anglo-holandesa.

Referències

- ? Saltar a:a b c d Fernández Duro, 1972, p. 43.
- ? Fernández Duro, 1972, pp. 46-47.
- ? Fernández Duro, 1972, p. 47.
- ? Saltar a:a b c d e f g h i Clodfelter, 2017, p. 20.
- ? Saltar a:a b Fernández Duro, 1972, p. 42.
- ? Fernández Duro, 1972, p. 45.
- ? Saltar a:a b Fernández Duro, 1972, p. 51.
- ? Gorrochategui Santos, 2011, p. 66.
- ? Gorrochategui Santos, 2011, pp. 67-68.
- ? Saltar a:a b c d e Rodríguez González, 2006, pp. 60-62.
- ? Saltar a:a b Martínez Ruiz, 2008, pp. 561-562.
- ? Gorrochategui Santos, 2011, pp. 72-74.
- ? Saltar a:a b c Rodríguez González, 2006, pp. 63-34.
- ? Saltar a:a b c Martínez Ruiz, 2008, pp. 561-562.

-
- ? Gorrochategui Santos, 2011, pp. 76-79.
? Rodríguez González, 2006, p. 65.
? Rodríguez González, 2006, p. 66.
? Rodríguez González, 2006, pp. 73–74.
? Rodríguez González, 2006, pp. 73-74.

Bibliografia

- Clodfelter, Micheal (2017). *Warfare and Armed Conflicts: A Statistical Encyclopedia of Casualty and Other Figures, 1492-2015* (en anglès). Jefferson, North Carolina: McFarland. ISBN 978-0786474707.
- Gorrochategui Santos, Luis (2011). *Contra Armada. La major catàstrofe naval de la història d'Anglaterra*. Madrid: Coedició del Ministeri de Defensa i E-lector. ISBN 978-84-938277-7-9.
- Fernández Duro, Cesáreo (1972). «Capítol III». *Armada Espanyola des de la Unió dels Regnes de Castella i Aragó III*. Madrid: Museu Naval de Madrid, Institut d' Història i Cultura Naval.
- Rodríguez González, Agustín Ramón (2006). *Victòries per mar dels espanyols*. Madrid: Biblioteca d' Història, Grafite Edicions. ISBN 84-96281-38-8.
- Martínez Ruiz, Enrique (2008). *Els soldats del rei. els exèrcits de la monarquia hispànica (1480–1700)*. Madrid: Editorial Actes. ISBN 978-84-9739-073-6.
- Graham, Winston (reimprès, 2001). *The Spanish Armades* (en anglès). p. 166. ISBN 0-14-139020-4-.
- de Santiago i Gómez, José (1896). *Història de Vigo i la seva Comarca*. Vigo: Servei de Publicacions de la Diputació de Pontevedra. ISBN 84-8457-250-1.
- Grosart, A. B.; Wingfield, A. (1881). *A true coppie of a discourse written by a gentleman, employed in the late voyage of Spaine and Portingale... (1589)* (en anglès). Blackburn.

Enllaços externs

- Lloc web "Contra Armada. La major catàstrofe naval de la història d'Anglaterra"
- Podcast sobre la Contra Armada, amb Luis Gorrochategui, a Histocast
- Wes Ulm, "The Defeat of the English Armada and the 16th-Century Spanish Naval Resurgence: A More Detailed Look at the Spanish Armada, its Immediate Results, its Long-Term Effects, and its Lesser-Known Aftermath" Arxivat el 15 de febrer de 2018 a Wayback Machine.
- Library of Congress: Hans P. Kraus, "Sir Francis Drake: A Pictorial Biography": "The Beginning of the End: The Drake-Norris Expedition, 1589"
- Maria Pita va vendre a la Invencible (1r congrés científic sobre la guerra)